

Соціально-комунікативна компетентність вчителів закладів загальної середньої освіти: стан, напрямки та підходи до розвитку

Ковальова Оксана Анатоліївна -

*науковий співробітник відділу інтелектуального розвитку обдарованої
особистості, кандидат психологічних наук*

Інститут обдарованої дитини НАПН України

- **Соціально-комунікативна компетентність вчителя (СКК)** – це психічна властивість його особистості, яка забезпечує її здатність досягати партнерських відносин з усіма суб'єктами освітнього процесу, враховуючи потреби, цінності й цілі всіх учасників педагогічної взаємодії в межах суспільно прийнятної поведінки та ефективної комунікації

Визначення

Соціально-комунікативна компетентність

Субкомпетентності 1-го рівня

Субкомпетентності 2-го рівня

Соціальна

Відносини з самим собою

Міжособистісні відносини

Відносини з суспільством

Комунікативна

Комунікація рівня слухання (аудіювання)

Комунікація рівня говоріння

Структурно-змістова модель СКК

- **Мета дослідження:** визначити особливості, стан і рівні актуального й перспективного розвитку соціально-комунікативної компетентності вчителів ЗЗСО.
 - **Період дослідження :** 2016 – 2017рр.
 - **Вибірка дослідження:** 122 вчителів закладів загальної середньої освіти різних профілів навчання м. Києва, 34 майбутніх вчителів (студенти бакалаврату Національного педагогічного університету ім. Драгоманова), 22 викладача ЗВО I і II ступенів (педагоги Київського коледжу комп'ютерних технологій та економіки НАУ).
-

1. **Методика ССККО О. Ковальнової**
2. **«Методика самооцінки соціального інтелекту Tromso»**
3. **«Опитувальник рольової компетентності» П. Горностая**
4. **Тест-опитувальник «Дослідження вольової саморегуляції» А. Звєрькова та Є. Ейдмана**
5. **«Методика діагностики рівня соціальної фрустрованості» Л. Вассермана**
6. **«Методика діагностики самооцінки мотивації до схвалення» Д. Марлоу і Д. Крауна**
7. **«Методика діагностики ступеня задоволеності основних потреб» В. Скворцова**
8. **Методика «Ціннісні орієнтації» М. Рокича**
9. **Методика «Настановлення»**
10. **«Методика виявлення «Комунікативних і організаторських схильностей» (КОС-2)**
11. **«Опитувальник емпатійних тенденцій» Мехрабіана і Епштайна**
12. **«Методика діагностики «перешкод» у встановленні емоційних контактів» В. Бойка**
13. **«Методика багатофакторного дослідження особистості» Кеттелла (Тест Кеттелла 16 PF)**

Психодіагностичний комплекс методик

У результаті констатувального експерименту отримані наступні положення дослідження:

- 1.** Розвиток субкомпетентностей СКК вчителя ЗЗСО значущо залежить від профілю його навчальної дисципліни (галузі знань) й освітнього ступеня (початкова чи основна школа), що свідчить про зумовленість стану сформованості СКК вчителя специфікою його професійної діяльності
 - 2.** Стан розвитку СКК вчителя ЗЗСО значуще не залежить від віку педагога та профілю його освітнього закладу (загальноосвітня школа, гімназія чи ліцей).
-

<i>Назва компонента компетентності</i>	<i>Зміст та ключовий сенс</i>
<i>Діяльнісні компоненти</i>	
<i>Засвоєні знання з певної сфери діяльності</i>	Засвоєна систематизована теоретична інформація про конкретний вид діяльності та алгоритм її виконання.
<i>Засвоєні в процесі досвіду діяльності вміння та навички</i>	Засвоєні у процесі практичного досвіду вміння й навички, які дозволяють здійснювати необхідний алгоритм дій.
<i>Особистісні компоненти</i>	
<i>Особистісні якості та здібності</i>	Набір властивостей (здібностей і якостей) особистості, які є необхідні й дозволяють використовувати ефективно наявні знання, вміння та навички.
<i>Мотиваційні й цільові спонукання</i>	Спонукальні мотиви для здійснення діяльності, які базуються на потребах і цілях.
<i>Ціннісні орієнтації</i>	Цінності та переконання, які лежать в основі ставлення до діяльності

Структурні компоненти компетентності

<i>Відносини з самим собою</i>	Самоусвідомлення
	Самооцінка
	Саморегуляція
<i>Міжособистісні відносини</i>	Встановлення контактів
	Управління конфліктом
	Співпраця (партнерські стосунки)
<i>Відносини з суспільством</i>	Дотримання соціальних вимог
	Виконання соціальних ролей
	Соціальна активність

**Складники соціальної субкомпетентності
(які є змістовими напрямками її розвитку)**

<i>Комунікація рівня слухання (аудіювання)</i>	Сприймання інформації
	Сприймання емоцій, почуттів та ставлення
	Розуміння потреб, цінностей і поглядів
<i>Комунікація рівня говоріння</i>	Передавання інформації
	Передавання емоцій, почуттів і ставлення
	Психологічний вплив

**Складники комунікативної субкомпетентності
(які є змістовими напрямками її розвитку)**

Концептуальні основи розвитку СКК:

- теорії суб'єктивних ставлень особистості (І. Бех, О. Лазурський, В. М'ясищев, Б. Ломов);
- теорії синергетики та самоорганізації (В. Аршинов, Є. Князева, С. Курдюмов, І. Пригожин);
- теорії ролей (Я. Морено, Л. Лінтон);
- теорія настанови (атитюд) (Л. Ланге, Д. Узнадзе, В. Томас та Ф. Знанецький);
- теорія ієрархії потреб А. Маслоу;
- теорія спіральної динаміки К. Грейвза;
- психологічні теорії емоцій (П. Анохін, П. Симонов, Ю. Александров, П. Екман, Л. Плутчик,);
- теорії соціального та емоційного інтелекту (Е. Торндайк, Г. Гарднер, Д. Гоулмен);
- теорія стресу Г. Сельє;
- теорія емоційного вигорання Дж. Гринберг;
- теорії малих груп та групової динаміки (К. Левін, Б. Такман і М. Дженсен, Д. Форсіс),
- модель комунікаційного процесу (Р. Вердербер, К. Вердербер);
- теорія соціально-психологічного впливу (Г. Ковальов),
- концепції саморегуляції особистості (І. Бех, О. Конопкін, М. Боришевський),
- теорія поколінь (Н. Хоув, В. Штраус, Є. Шаміс);
- соціально-екологічна теорія У. Бронфенбреннера;
- психолінгвістичні концепції (В. Гумбольдт, Н. Хомський, О. Леонтьєв, О. Потєбня)

У результаті формувального експерименту отримані наступні положення дослідження:

- 1.** Властивістю генези субкомпетентностей СКК вчителів ЗЗСО є їх спроможність зазнавати значущих змін під психодідактичним впливом.
 - 2.** На розвиток соціальних субкомпетентностей СКК вчителів ЗЗСО краще впливає застосування у формувальних заходах проблемно-рефлексивного підходу, а удосконалення комунікативних субкомпетентностей (особливо мовленнєвих здібностей) краще відбувається завдяки застосуванню психолінгвістичного підходу.
 - 3.** Генезис СКК вчителя ЗЗСО відбувається інтенсивніше, якщо він має високий рівень актуального розвитку субкомпетентності «Відносини з самим собою».
-

Дякуємо за увагу!
Вітаємо з початком навчального року!
Бажаємо творчої наснаги, натхнення та саморозвитку!

Замовляйте
в Інституті обдарованої дитини НАПН України
* *Навчальна програма «Соціально-комунікативна
компетентність вчителя» Ковальова О.А.*
* *Методичний посібник «Інтерактивна психолого-
педагогічна підтримка соціалізації обдарованих учнів»
Андросович К.А., Ткаченко Л.І., Камишин В.В.,
Ковальова О.А.*
